

.....

Sažetak
na hrvatskom, engleskom
i njemačkom te
rezime na srpskome jeziku

Sažetak

Autori knjige – Igor Graovac iz Zagreba, Republika Hrvatska (RH), i Dragan Cvetković iz Beograda, Srbija i Crna Gora (SiCG), prije Savezna Republika Jugoslavija (SRJ) – sudionici su *Dijaloga povjesničara/istoričara*, međunarodnih znanstvenih skupova, prije svega povjesničara koji se, u organizaciji njemačke liberalne Zaklade *Friedrich Naumann/F. Naumann Stiftung. Die Stiftung für liberale Politik (FNSt)*, održavaju još od 1998. u Republici Mađarskoj (prva četiri skupa u Pečuhu), a potom, naizmjenično, u SRJ, sada SiCG, i RH. Dosad je održano 10 skupova (1998.-2005.) i tiskano devet knjiga/zbornika radova sa njih, također od strane FNSt-a (Zagreb, 2000.-2005.).

FNS je potom, sada u suradnji i sa zagrebačkom Zajednicom istraživača *Dijalog*. Udrugom za promicanje znanstvenog dijaloga (*Dijalog*), odlučio svoja izdanja učiniti trajno posve dostupnima (usp. *portal* Centra za politološka istraživanja iz Zagreba: <http://www.cpi.hr>) te ponoviti poneka od njih, odnosno njihove pojedinačne dijelove, točnije pojedine teme već objavljene u dosadašnjim zbornicima radova *Dijaloga povjesničara/istoričara*. U svibnju 2005. već je tiskano takvo prvo izdanje – tematski zbornik skupine autora: Graovac, Igor (prir.), *Čemu Dijalog povjesničara/istoričara?*, a sada se, u prosincu iste godine, objavljuje i drugo izdanje – knjiga/monografija: I. Graovac - Dragan Cvetković, *Ljudski gubici Hrvatske 1941.-1945. godine: pitanja, primjeri, rezultati...*, sastavljena od srodnih radova s dosadašnjih *Dijaloga povjesničara/istoričara*, prije

svega onih iz posebne radionice o ljudskim gubicima Hrvatske i Srbije u 20. stoljeću.

Gotovo svi prilozi u monografiji, ovdje prema odabiru Uredništva biblioteke *Dijalog: LJUDSKI GUBICI* (Hans-Georg Fleck, Savezna Republika Njemačka, Dušan Gamser, SiCG, te I. Graovac, RH), a izvedbeno prema konačnom odabiru urednice knjige Daniele Krivda, tajnice *Dijaloga*, već su objavljeni u pojedinima od devet zbornika radova *Dijaloga povjesničara/istoričara* (samo će jedan prilog, pak, biti u početku 2006. tiskan u 10. zborniku radova):

- I. Graovac, Dilema viktimologije: žrtve i/ili stradalnici?, knj. 5, 429-443, te Suodnos demografije i historiografije u istraživanju ljudskih gubitaka, knj. 3, 525-539,

- D. Cvetković, Ljudski gubici Hrvatske prema popisu *Žrtve rata 1941.-1945.* iz 1964. godine. Analiza trenutačnog stanja prema do sada obavljenoj reviziji: Stvarni gubici Hrvatske, knj. 5, 481-501, Stradalo stanovništvo Hrvatske u njemačkima koncentracijskim logorima izvan područja Jugoslavije, 10. skup (saopćenje u tisku), Stradali pripadnici Vojske Kraljevine Jugoslavije iz Hrvatske u zarobljeničkim logorima, knj. 8, 371-385, te Stradali pripadnici Narodno-oslobodilačke vojske Jugoslavije iz Hrvatske i njihova socijalno-ekonomska struktura (objedinjena dva saopćenja), knj. 6, 365-381, i knj. 7, 527-547, te

- I. Graovac, Sudjelovanje i stradanje katoličkog svećenstva u partizanima, knj. 2, 537-550, te Stradali Hrvati i Srbi od četnika 1941.-1945. u Hrvatskoj, knj. 1, 207-224, kao i Otvara li demokracija mogućnost prestanka manipulacije stradalima? Primjer: razlike u utvrđivanju broja stradalih od četnika 1941.-1945. u Hrvatskoj, knj. 4, 553-564.

Tome su, usto, od strane I. Graovca, pridodani i prilozi sastavljeni nakon svih dosad održanih skupova, dakle samo za ovu knjigu: Izvori i literatura, Kratice i Kazalo te Popis plenarnih izlaganja i saopćenja o ljudskim gubicima Hrvatske i Srbije u 20. stoljeću (s osnovnim podacima o njihovim autorima) sa 10 skupova i u devet knjiga/zbornika radova *Dijaloga povjesničara/istoričara*.

Uvršteni su prilozi, i prije njihova pojavljivanja u ovoj monografiji, dijelom bili znanstveno i stručno komentirani u RH i SRJ, sada SiCG. U gotovo svim komentarima posebno se naglašavaju *neočekivane podudarnosti* u pristupu i rezultatima dvojice autora, što je i otvorilo mogućnost prvoga tiskanja zajedničke znanstvene knjige/monografije jednoga autora iz Hrvatske, a drugoga iz Srbije nakon okončanja, doduše neobjavljenog, ali stvarnoga rata 1991.-1995. između i te dvije države, i to baš u RH, a na temu do sada *veoma osjetljivog*, ako ne i *najosjetljivijega pitanja* iz ranije/novije *zajedničke povijesti* Hrvata i Srba/Srbijanaca.

To pitanje, zaključno, a prema navodima iz recenzija, "duugo je vremena bilo", a "i danas je predmetom uporne politizacije i manipulacije", pa autori, stoga, raspravu nastoje "odvesti u posve drugome smjeru: u smjeru skrupuloznog bavljenja prošlošću", s rezultatima istraživanja kao branom spram tih politizacija i manipulacija, upućujući i "buduće istraživače na metode i ciljeve koje bi i oni trebali poštovati". Iz tih su razloga tekstovi iz knjige, koja predstavlja "za sada najsveobuhvatniji kompendij saznanja o naslovljenoj temi, relevantni za svako daljnje njeno proučavanje" (Ivo Goldstein), tim više što autori poštuju "pravila struke" te pružaju "nove analize struktura stradalih i počinitelja" zločina. Pritom, dakako, uvažavaju i "rezultate najpoznatijih istraživača, poput Bogoljuba Kočovića" iz 1985. i Vladimira

Žerjavića iz 1989. pa nadalje, no na pojedinim mjestima idu i korak dalje, dovodeći u pitanje i dosadašnje tvrdnje" i podatke "o počiniteljima zločina. Novine su detaljnija analiza pojedinih kategorija stradanja te definiranja žrtava i stradalnika", uz "dovođenje u pitanje i nekih uvriježenih interpretacija", što sve zajedno pripomaže "prevladavanju zlouporaba i krivotvorina" ranije nastalih pri istraživanju ljudskih gubitaka 1941.-1945. ne samo u Hrvatskoj (Zdenko Radelić).

Summary

The authors of this publication – Igor Graovac from Zagreb, Republic of Croatia, and Dragan Cvetković from Belgrade, Serbia and Monte Negro, formerly Federal Republic of Yugoslavia – are participants of the *Dialogue of Croatian and Serbian Historians*, a series of international scientific conferences that primarily involve historians, organized by the German Liberal Foundation *Friedrich Naumann Stiftung. Die Stiftung für liberale Politik (FNSt)*. The conferences have been taking place since 1998, first in the Republic of Hungary (first four conferences took place in Pecz), and then alternately in the Federal Republic of Yugoslavia, now Serbia and Monte Negro and the Republic of Croatia. So far, there have been 10 conferences (1998-2005) and nine conference proceedings were published, also by the *Friedrich Naumann Foundation* (Zagreb, 2000-2005).

The Friedrich Naumann Foundation has recently decided, in cooperation with the Zagreb Research Community *Dialogue* – an Association for Fostering Scientific Dialogue – to make its publications permanently available (compare the *web portal* of the Centre for Political Research from Zagreb: <http://www.cpi.hr>) and to repeat some of them, that is their individual parts, or more precisely individual topics that were already published in previous volumes of the *Dialogue of Croatian and Serbian Historians*. In May 2005, the first such edition was published – a topical publication by a group of authors: Graovac, Igor (editor), *Čemu Dija-log povjesničara/istoričara?* (*Why the Dialogue of Croatian and Serbian Historians?*), and now, in December of the same year, a second edition is to be published – a publicati-

on/monograph: I. Graovac - Dragan Cvetković, *Ljudski gubici Hrvatske 1941.-1945. godine: pitanja, primjeri, rezultati...* (*Casualties in Croatia between 1941-1945: Issues, Examples, Results...*), that consists of related papers from previous conference proceedings of the *Dialogue of Croatian and Serbian Historians*, primarily those presented in the separate workshop on casualties in the 20th century Croatia and Serbia.

Almost all contributions in this monograph, proposed by the editorial board of the *Dialogue* series titled CASUALTIES (Hans-Georg Fleck, Federal Republic of Germany, Dušan Gamser, Serbia and Monte Negro, and I. Graovac, Republic of Croatia), final selection made by the publication editor, Daniela Krivda, secretary of the *Dialogue*, have already been published in individual previous volumes of the *Dialogue of Croatian and Serbian Historians*, with summaries in English and German, and, depending on the author, Croatian and Serbian language (only one contribution will be published at the beginning of 2006, in the 10th volume of conference proceedings).

- I. Graovac, The Dilemma of Victimology: Victims and/or Casualties?, Vol. 5, 429-443, and Correlation between Demography and Historiography in the Research of Casualties, Vol. 3, 525-539,

- D. Cvetković, Casualties in Croatia, according to the Register *War Casualties 1941-1945*, from the year 1964. An Analysis of the Current State of Research after the Revision: Real Casualties in Croatia, Vol. 5, 481-501, Croatian Population that Died in German Concentration Camps outside the Territory of Yugoslavia, 10th conference (prepared for publication), Soldiers of the Army of the Kingdom Yugoslavia from Croatia that Died in Prisoner Camps, Vol.

8, 371-385, and Casualties of the People's Liberating Army of Yugoslavia Who were Killed in Croatia and their Socio-Economic Structure (a summary of two reports), Vol. 6, 365-381, and Vol. 7, 527-547, and

- I. Graovac, Casualties among Catholic Priests who Joined the Partisan Troops, Vol. 2, 537-550 and Croatian and Serbian Casualties Killed by Chetniks between 1941-1945 in Croatia, Vol. 1, 207-224, and Does Democracy Open a Possibility to Cease the Manipulation with the Number of Casualties? Example: Differences in Determining the Number of Casualties Killed by Chetniks in Croatia between 1941-1945, Vol. 4, 553-564.

In addition to these papers, the publication also contains some contributions by I. Graovac, drafted for this publication after all the conferences that took place so far: Sources and Literature, Abbreviations and Index and List of Plenary Lectures and Reports on Casualties of Croatia and Serbia in the 20th Century (with Basic Data on Their Authors) Presented at Ten Conferences (1998-2005) and Published in Nine Conference Publications (2000-2005) of the *Dialogue of Croatian and Serbian Historians*.

The contributions contained in this publication were discussed by scientists and professionals even before they were published in this monograph, both in the Republic of Croatia and the Federal Republic of Yugoslavia, now Serbia and Monte Negro. Almost all comments emphasize the *unexpected similarities* in the approach and results of these two authors, which opened a possibility of publishing a joint scientific publication/monograph by one Croatian and one Serbian author after the ending of the unpublished, yet real war between these two countries in the period 1991-1995. It is also significant that the monograph is to be

published in the Republic of Croatia, to the topic of the so far very *delicate, if not the most delicate issue of earlier/recent history* of Croats and Serbs.

To conclude with some comments from the reviews of this publication: this issue "has for the longest time been" and "still is subject to persistent politicisation and manipulation", so that the authors "stroved to lead this discussion in a totally different direction: direction of meticulous study of history". In doing this they used the results of their research as a dam against such politicisation and manipulation, pointing "future researchers to methods and goals that should be taken into account". This is why the contributions from this publication represent "the most comprehensive compendium of knowledge on this topic published so far, relevant for all further research of this subject matter" (Ivo Goldstein), especially since the authors respected "the rules of their profession" and provided "new analyses of structure of casualties and perpetrators". In doing this, they naturally also took into account "the research of most renowned researchers of this topic, such as Bogoljub Kočović" from 1985 and Vladimir Žerjavić from 1989, but they also went one step further, questioning previous conclusions and data on the "perpetrators". Another novelty is a more detailed analysis of individual categories of casualties and definitions of casualties and victims, and "questioning of some long established interpretations", all of which contributed to "overcoming the abuse and forgeries" that stem from earlier times and that are still present in the research of casualties in the period 1941-1945, not only in Croatia (Zdenko Radelić).

Zusammenfassung

Die Autoren dieser Veröffentlichung – Igor Graovac aus Zagreb, Republik Kroatien und Dragan Cvetković aus Belgrad, Serbien und Monte Negro, ehemals Bundesrepublik Jugoslawien – beteiligen sich am *Kroatisch-serbischen Historikerdialog*, einer Reihe der internationalen wissenschaftlichen Konferenzen, an denen vor allem Historiker teilnehmen, in Organisation der deutschen liberalen *Friedrich Naumann Stiftung. Die Stiftung für liberale Politik (FNSt)*. Die Konferenzen finden seit 1998 statt: in der Republik Ungarn (die ersten vier Konferenzen in Pecz) und danach abwechselnd in der Bundesrepublik Jugoslawien, jetzt Serbien und Monte Negro und in der Republik Kroatien. Bisher fanden 10 Konferenzen statt (1998-2005) und die Friedrich Naumann Stiftung hat neun Bücher/Konferenzsammelbände veröffentlicht (Zagreb, 2000-2005).

Die *Friedrich Naumann Stiftung* hat dann in Zusammenarbeit mit der Zagreber Forschergemeinschaft *Der Dialog*, einer Vereinigung zur Förderung des wissenschaftlichen Dialogs (*Dialog*) entschieden, diese Veröffentlichungen ganz zugänglich zu machen (vgl. Webportal des Zentrums für politikwissenschaftliche Forschungen aus Zagreb: <http://www.cpi.hr>) und einige, d.h. ihre einzelnen Teile, bzw. einzelnen Themen, die bereits in bisherigen Sammelbänden des *Kroatisch-Serbischen Historikerdialogs* veröffentlicht wurden, sogar zu wiederholen. Im Mai 2005 wurde bereits die erste solche Ausgabe gedruckt – ein thematischer Sammelband einer Gruppe von Autoren: Graovac, Igor (Hrsg.), *Čemu Dijalog povjesničara/istoričara?*

(*Wozu der Kroatisch/serbische Historikerdialog*), und jetzt, im Dezember desselben Jahres, wird auch die zweite Ausgabe veröffentlicht – das Buch/Monographie: I. Graovac - Dragan Cvetković, *Ljudski gubici Hrvatske 1941.-1945. godine: pitanja, primjeri, rezultati... (Menschenverluste in Kroatien zwischen 1941-1945: Fragen, Beispiele, Ergebnisse...)*, die aus Beiträgen von bisherigen Konferenzen des *Kroatisch-serbischen Historikerdialogs* besteht, vor allem jenen, die aus dem Workshop über Menschenverluste Kroatiens und Serbiens im 20. Jh. stammen.

Fast alle Beiträge in der Monographie, hier vorgeschlagen von der Redaktion der Reihe *Dialog: MENSCHENVERLUSTE* (Hans-Georg Fleck, Bundesrepublik Deutschland, Dušan Gamser, Serbien und Monte Negro und I. Graovac, Republik Kroatien), und endgültig gewählt von der Herausgeberin, Daniela Krivda, Geschäftsführerin des *Dialogs*, wurden bereits in einzelnen der neun Sammelbänden des *Kroatisch-serbischen Historikerdialogs* veröffentlicht, natürlich mit Zusammenfassungen in englischer und deutscher Sprache und – abhängig vom Autor – kroatischer und serbischer Sprache (nur ein Beitrag wird im 10. Sammelband, der für den Beginn des Jahres 2006 geplant wird, erscheinen).

- I. Graovac, Dilemma der Viktimologie: Opfer und/oder Gefallene?, Bd. 5, 429-443, und Gegenseitiges Verhältnis von Demographie und Historiographie in der Erforschung von Menschenverlusten, Bd. 3, 525-539,

- D. Cvetković, Menschenverluste in Kroatien gemäß der Liste *Opfer des Krieges 1941-1945* aus dem Jahr 1964. Eine Analyse des jetzigen Forschungsstandes gemäß der bisherigen Prüfung: Wirkliche Verluste in Kroatien, Bd. 5, 481-501, Kroatische Bevölkerung, die zwischen 1941-1945

in den deutschen Konzentrationslagern außerhalb des Territoriums Jugoslawiens gestorben sind, 10. Konferenz (vorbereitet für Veröffentlichung), Angehörige der Armee des Königreichs Jugoslawiens aus Kroatien, die in Gefangenenlagern gestorben sind, Bd. 8, 371-385, und Gefallene Angehörige der Volksbefreiungsarmee Jugoslawiens aus Kroatien und ihre sozial-wirtschaftliche Struktur (zwei Mitteilungen zusammengefasst), Bd. 6, 365-381 und Bd. 7, 527-547 sowie

- I. Graovac, Beteiligung der katholischen Priester in Partisanentruppen und Anzahl der Gefallenen unter ihnen, Bd. 2, 537-550 und Kroaten und Serben, die zwischen 1941-1945 in Kroatien von Tschetniks getötet wurden, Bd. 1, 207-224, und Eröffnet die Demokratie eine Möglichkeit, der Manipulation mit den Opferzahlen Einhalt zu gebieten? Beispiel: Unterschiede in der Feststellung der Anzahl der Tschetnikopfer zwischen 1941-1945 in Kroatien, Bd. 4, 553-564.

Darüber hinaus enthält diese Veröffentlichung auch Beiträge, die von I. Graovac nach allen bisher stattgefundenen Konferenzen zusammengefasst wurden: Quellen und Literatur, Abkürzungen und Index und Verzeichnis der Plenarvorträge und Mitteilungen zum Thema Menschenverluste in Kroatien und Serbien im 20. Jahrhundert (mit wesentlichen Angaben über ihre Autoren) von 10 Konferenzen und aus neun Veröffentlichungen/Sammelbänden des *Kroatisch-Serbischen Historikerdialogs*.

Die gewählten Beiträge wurden auch vor ihrer Veröffentlichung in dieser Monographie zum Teil wissenschaftlich und fachlich diskutiert, sowohl in der Republik Kroatien wie auch in Bundesrepublik Jugoslawien, jetzt Serbien und Monte Negro. In fast allen Kommentaren werden vor allem

die *unerwarteten Überlappungen* im Zugang und Ergebnissen der beiden Autoren betont, und eben das eröffnete die Möglichkeit, eine gemeinsame wissenschaftliche Publikation/Monographie eines Autors aus Kroatien und eines aus Serbien zu veröffentlichen, zum ersten Mal nach dem Ende des zwar nicht veröffentlichten, aber doch sehr wirklichen Krieges zwischen diesen zwei Staaten in den Jahren 1991-1995, und das gerade in der Republik Kroatien, zum einem *sehr heiklen*, vielleicht sogar *dem heikelsten Thema* aus der früheren/neueren *gemeinsamen Geschichte* der Kroaten und Serben.

Abschließend kann man sagen, dass dieses Thema – so auch die Rezensionen – „lange Zeit war“ und „auch heute immer noch Gegenstand einer anhaltenden Politisierung und Manipulation ist“, so dass die Autoren deswegen diese Diskussion „in ganz anderer Richtung lenken möchten: in Richtung einer skrupulösen Auseinandersetzung mit der Vergangenheit“. Dabei benutzen sie ihre Forschungsergebnisse als ein Damm gegen solche Politisierung und Manipulationen und sie weisen auch die „künftigen Forscher auf Methoden und Ziele hin, die beachtet werden sollten“. Aus diesen Gründen sind Beiträge aus dieser Veröffentlichung, die „ein bislang umfassendstes Kompendium der Erkenntnisse zum genannten Thema darstellt, relevant für jegliche weitere Forschung dieses Themas“ (Ivo Goldstein), um so mehr als die Autoren die „Regeln des Faches“ beachten und „neue Analysen der Struktur von Opfern und Tätern“ darboten. Dabei beachten sie freilich auch die „Ergebnisse der bekanntesten Forscher, wie Bogoljub Kočović“ aus dem Jahr 1985 und Vladimir Žerjavić aus 1989 und anderen, aber sie gehen auch einen Schritt weiter, indem sie die bisherigen Behauptungen und Angaben über

„Täter“ in Frage stellen. Sie bieten eine detailliertere Analyse der einzelnen Kategorien von Gefallenen und der Definitionen von Opfern und Gefallenen“ und sie „stellen einige übliche Interpretationen in Frage“. Das trägt alles zu einer „Überwältigung von Missbräuchen und Fälschungen“ bei, die von früher stammen und in der Erforschung der Menschenverluste aus den Jahren 1941-1945 immer noch präsent sind – und das nicht nur in Kroatien (Zdenko Radelić).

Rezime

Autori knjige – Igor Graovac iz Zagreba, Republika Hrvatska (RH), i Dragan Cvetković iz Beograda, Savezna Republika Jugoslavija (SRJ), sada Srbija i Crna Gora (SiCG) – učesnici su *Dijaloga povjesničara/istoričara*, međunarodnih naučnih skupova, prije svega istoričara koji se, u organizaciji nemačke liberalne Fondacije *Friedrich Naumann/F. Naumann Stiftung. Die Stiftung für liberale Politik (FNSt)*, održavaju još od 1998. u Republici Mađarskoj (prva četiri skupa u Pečuju), a potom, naizmenično, u SRJ, sada SiCG, i RH. Do sada je održano 10 skupova (1998-2005) i štampano devet knjiga/zbornika radova sa njih, takođe od strane FNSt-a (Zagreb, 2000-2005).

FNS je potom, sada u saradnji i s *Dijalogom*, zagrebačkom Zajednicom istraživača *Dijalog*. Udrugom za promicanje znanstvenog dijaloga [Organizacijom za razvoj naučnog dijaloga], odlučio da svoja izdanja učini trajno i u celosti dostupnima, putem *portala* Centra za politološka [politikološka] istraživanja iz Zagreba (<http://www.cpi.hr>), te da ponovi neka od njih, odnosno njihove pojedinačne delove, tačnije pojedine teme već objavljene u dosadašnjim zbornicima radova *Dijaloga povjesničara/istoričara*. U maju 2005. već je štampano takvo prvo izdanje – tematski zbornik grupe autora: Graovac, Igor (prir.), *Čemu Dijalog povjesničara/istoričara?*, a sada se, u decembru iste godine, objavljuje i drugo izdanje – knjiga/monografija: I. Graovac - Dragan Cvetković, *Ljudski gubici Hrvatske 1941-1945. godine: pitanja, primlj[er]i, rezultati...*, sastavljena od srodnih radova s dosadašnjih *Dijaloga povjesničara/istoričara*,

pre svega onih iz posebne radionice o ljudskim gubicima Hrvatske i Srbije u 20. veku.

Gotovo svi prilozi u monografiji, ovde prema odabiru Uredništva biblioteke *Dijalog*: LJUDSKI GUBICI (Hans-Georg Fleck, Savezna Republika Nemačka, Dušan Gamser, SiCG, te I. Graovac, RH), a u izvedbi prema konačnom odabiru urednice knjige Daniele Krivda, sekretarice *Dijaloga*, već su objavljeni, dakako sa rezimeima na engleskom i nemačkom te, u ovisnosti o autoru, i na hrvatskom i srpskom jeziku, u pojedinim od devet zbornika radova *Dijaloga povjesničara/istoričara* (samo jedan prilog, pak, biće početkom 2006. štampan u 10. zborniku radova):

- I. Graovac, Dilema viktimologije: žrtve i/ili stradalnici?, knj. 5, 429-443, te Suodnos demografije i istoriografije u istraživanju ljudskih gubitaka, knj. 3, 525-539,
- D. Cvetković, Ljudski gubici Hrvatske prema popisu *Žrtve rata 1941-1945.* iz 1964. godine. Analiza trenutnog stanja prema do sada izvršenoj reviziji: Stvarni gubici Hrvatske, knj. 5, 481-501, Stradalo stanovništvo Hrvatske u nemačkim koncentracionim logorima van teritorija Jugoslavije, 10. skup (saopštenje priređeno za štampanje), Stradali pripadnici Vojske Kraljevine Jugoslavije iz Hrvatske u zarobljeničkim logorima, knj. 8, 371-385, te Stradali pripadnici Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije iz Hrvatske i njihova socijalno-ekonomska struktura (grupirana dva saopštenja), knj. 6, 365-381, i knj. 7, 527-547, te
- I. Graovac, Sudelovanje i stradanje katoličkog sveštenstva u partizanima, knj. 2, 537-550, te Stradali Hrvati i Srbi od četnika 1941.-1945. u Hrvatskoj, knj. 1, 207-224, kao i Da li demokratija otvara mogućnost prestanka manipulisanja

stradalima? Primer: razlike u utvrđivanju brojke stradalih od četnika 1941.-1945. u Hrvatskoj, knj. 4, 553-564.

Tome su, uz to, od strane I. Graovca, pridodani i prilozi sastavljeni nakon svih do sada održanih skupova, dakle samo za ovu knjigu: Izvori/vrela i literatura, Kratice i Kazalo te Spisak plenarnih izlaganja i saopštenja o ljudskim gubicima Hrvatske i Srbije u 20. veku (s osnovnim podacima o njihovim autorima) sa 10 skupova i u devet knjiga/zbornika radova *Dijaloga povjesničara/istoričara*.

Uvršteni su prilozi, i pre njihova pojavljivanja u ovoj monografiji, delom bili naučno i stručno komentarisani u RH i SRJ, sada SiCG. U gotovo svim komentarima naročito se naglašavaju *neočekivane podudarnosti* u pristupu i rezultatima dvojice autora, što je i otvorilo mogućnost da se štampa prva zajednička naučna knjiga/monografija jednog autora iz Hrvatske, a drugog iz Srbije nakon okončanja, doduše neobjavljenog, ali stvarnog rata 1991.-1995. između i te dve države, i to baš u RH, a na temu do sada *veoma osetljivog*, ako ne i *najosetljivijeg pitanja* iz ranije/novije *zajedničke istorije* Hrvata i Srba/Srbijanaca.

To pitanje, zaključno, a prema citatima iz recenzija, "dugo je vremena bilo", a "i danas je predmetom uporne politizacije i manipulacije", pa autori, stoga, raspravu nastoje da odvedu u posve drugom smeru: u smeru "skrupuloznog bavljenja prošlošću", s rezultatima istraživanja kao branom spram tih politizacija i manipulacija, upućujući i "buduće istraživače na metode i ciljeve koje bi i oni trebali" da poštuju. Iz tih su razloga tekstovi iz knjige, koja predstavlja "za sada najsveobuhvatniji kompendij saznanja o naslovljenoj temi, relevantni za svako daljnje njeno proučavanje" (Ivo Goldstein), tim više što autori poštuju "pravila struke" te pružaju "nove analize struktura stradalih i počinitelja"

zločina. Pri tome, dakako, uvažavaju i "rezultate najpoznatijih istraživača, poput Bogoljuba Kočovića" iz 1985. i Vladimira Žerjavića iz 1989. pa nadalje", no na pojedinim mestima "idu i korak dalje, dovodeći u pitanje i dosadašnje tvrdnje" i podatke "o počiniteljima zločina". Novosti su "detaljnija analiza pojedinih kategorija stradanja te" definisanja "žrtava i stradalnika", uz "dovođenje u pitanje i nekih" pre uobičajenih "interpretacija", šta sve zajedno pripomaže da se prevladaju zloupotrebe i krivotvorine ranije nastale pri istraživanju ljudskih gubitaka 1941.-1945. ne samo u Hrvatskoj (Zdenko Radelić).

Sadržaj
na engleskom, njemačkom
i srpskome jeziku

CONTENTS

Introductory remarks (<i>Daniela Krivda</i>)	5
<i>Igor Graovac</i>	
Victims and/or Casualties and Correlation between Demography and Historiography in the Research of Casualties:	
- The Dilemma of Victimology: Victims and/or Casualties?	25
- Correlation between Demography and Historiography in the Research of Casualties:	39
<i>Dragan Cvetković</i>	
Casualties in Croatia, according to the Register <i>War Casualties 1941-1945</i> , from the year 1964. An Analysis of the Current State of Research after the Revision:	
- Real Casualties in Croatia between 1941-1945	53
- Croatian Population that Died in German Concentration Camps outside the territory of Yugoslavia between 1941-1945	77
- Soldiers of the Army of the Kingdom Yugoslavia from Croatia that Died in Prisoner Camps between 1941-1945	99
- Casualties of the People's Liberating Army of Yugoslavia Who were Killed in Croatia between 1941-1945 and their Socio-Economic Structure	113
<i>Igor Graovac</i>	
Casualties among Catholic Priests who Joined the Partisan Troops and Croatian and Serbian Casualties Killed by Chetniks between 1941-1945 in Croatia:	
- Participation of Catholic Priests in Partisan Troops and the Number of Casualties among them between 1941-1945	149
- Croats and Serbs Killed by Chetniks between 1941-1945 in Croatia	163

- Does Democracy Open a Possibility to Cease the Manipulation with the Number of Casualties? Example: Differences in Determining the Number of Casualties Killed by Chetniks in Croatia between 1941-1945	179
Contributions (<i>Igor Graovac</i>):	
- Sources and Literature	199
- Abbreviations	213
- Index	217
- List of Plenary Lectures and Reports on Casualties of Croatia and Serbia in the 20 th Century (with Basic Data on Their Authors) Presented at Ten Conferences (1998-2005) and Published in Nine Conference Proceedings (2000-2005) of the <i>Dialogue of Croatian and Serbian Historians</i>	245
Summary in Croatian, Serbian, English and German Language	259
Table of Contents in English, German and Serbian Language	279

INHALTSVERZEICHNIS

Einleitungen und Vorbemerkungen (<i>Daniela Krivda</i>)	5
<i>Igor Graovac</i>	
Opfer und/oder Gefallene und gegenseitiges Verhältnis von Demographie und Historiographie in der Erforschung von Menschenverlusten:	
- Dilemma der Viktimologie: Opfer und/oder Gefallene?	25
- Gegenseitiges Verhältnis von Demographie und Historiographie in der Erforschung von Menschenverlusten	39
<i>Dragan Cvetković</i>	
Menschenverluste in Kroatien gemäß der Liste <i>Opfer des Krieges 1941-1945</i> aus dem Jahr 1964. Eine Analyse des jetzigen Forschungsstandes gemäß der bisherigen Prüfung	
- Wirkliche Verluste in Kroatien zwischen 1941-1945	53
- Kroatische Bevölkerung, die zwischen 1941-1945 in den deutschen Konzentrationslagern außerhalb des Territoriums Jugoslawiens gestorben sind	77
- Angehörige der Armee des Königreichs Jugoslawiens aus Kroatien, die zwischen 1941-1945 in Gefangenenlagern gestorben sind	99
- Gefallene Angehörige der Volksbefreiungsarmee Jugoslawiens aus Kroatien zwischen 1941-1945 und ihre sozial-wirtschaftliche Struktur	113
<i>Igor Graovac</i>	
Katholische Priester, die als Angehörige der Partisanen gefallen sind und Kroaten und Serben, die zwischen 1941-1945 in Kroatien von Tschetniks getötet wurden:	
- Beteiligung der katholischen Priester in Partisanentruppen und Anzahl der Gefallenen unter ihnen zwischen 1941-1945	149
- Kroaten und Serben, die zwischen 1941-1945 in Kroatien von Tschetniks getötet wurden	163

- Eröffnet die Demokratie eine Möglichkeit, der Manipulation mit den Opferzahlen Einhalt zu gebieten? Beispiel: Unterschiede in der Feststellung der Anzahl der Tschetnikopfer zwischen 1941-1945 in Kroatien	179
Beiträge (<i>Igor Graovac</i>):	
- Quellen und Literatur	199
- Abkürzungen	213
- Index	217
- Verzeichnis der Plenarvorträge und Mitteilungen zum Thema Menschenverluste Kroatiens und Serbiens im 20. Jahrhundert (mit wesentlichen Angaben zu ihren Autoren) von zehn Konferenzen (1998-2005) und aus neun Veröffentlichungen/Sammelbänden (2000-2005) des <i>Kroatisch-Serbischen Historikerdialogs</i> .	245
 Zusammenfassung in kroatischer, serbischer, englischer und deutscher Sprache	 259
 Inhaltsverzeichnis in englischer, deutscher und serbischer Sprache	 279

SADRŽAJ

Uvodne napomene (<i>Daniela Krivda</i>)	5
<i>Igor Graovac</i>	
Žrtve i/ili stradalnici te suodnos demografije i istoriografije u istraživanju ljudskih gubitaka:	
- Dilema viktimologije: žrtve i/ili stradalnici?	25
- Suodnos demografije i istoriografije u istraživanju ljudskih gubitaka	39
<i>Dragan Cvetković</i>	
Ljudski gubici Hrvatske prema popisu Žrtve rata 1941-1945. iz 1964. godine. Analiza trenutnog stanja prema do sada izvršenoj reviziji:	
- Stvarni gubici Hrvatske 1941.-1945. godine	53
- Stradalo stanovništvo Hrvatske 1941.-1945. u nemačkim koncentracionim logorima van teritorija Jugoslavije	77
- Stradali pripadnici Vojske Kraljevine Jugoslavije iz Hrvatske 1941.-1945. u zarobljeničkim logorima	99
- Stradali pripadnici Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije iz Hrvatske 1941.-1945. i njihova socijalno-ekonomska struktura	113
<i>Igor Graovac</i>	
Stradanja katoličkog sveštenstva u partizanima te Hrvata i Srba od četnika 1941.-1945. u Hrvatskoj:	
- Sudelovanje i stradanje katoličkog sveštenstva u partizanima 1941.-1945. godine	149
- Stradali Hrvati i Srbi od četnika 1941.-1945. u Hrvatskoj	163
- Da li demokratija otvara mogućnost prestanka manipulisanja stradalima? Primer: razlike u utvrđivanju brojke stradalih od četnika 1941.-1945. u Hrvatskoj	179

Prilozi (*Igor Graovac*):

- Izvori/vrela i literatura	199
- Kratice	213
- Kazalo	217
- Spisak plenarnih izlaganja i saopštenja o ljudskim gubicima Hrvatske i Srbije u 20. veku (s osnovnim podacima o njihovim autorima) sa deset skupova (1998.-2005.) i u devet knjiga/zbornika radova (2000.-2005.) <i>Dijaloga povjesničara/istoričara</i>	245
 Rezime na hrvatskom, engleskom, nemačkom i srpskom jeziku	 259
 Sadržaj na engleskom, njemačkom i srpskom jeziku	 279

O autorima

Igor Graovac je rođen 1948. u Splitu, gdje je završio i klasičnu gimnaziju. Diplomirao je 1971. na Fakultetu političkih nauka (sada: znanosti), a 1996. doktorirao na Filozofskom fakultetu (odsjek sociologija) u Zagrebu. Od 1972. radi u Institutu za historiju radničkog pokreta Hrvatske, potom Institutu za suvremenu povijest, a sada Hrvatskom institutu za povijest u Zagrebu, trenutno u zvanju znanstvenog suradnika, obavljajući, prije svega, interdisciplinarna (povijesna, sociološka i statistička, a potom i demografska te viktimološka) istraživanja struktura sudionika revolucionarnog rata 1941.-1945. i Domovinskog rata 1991.-1995. u Hrvatskoj. Dosad je objavio tridesetak izvornih znanstvenih radova (knjiga: u koautorstvu i/ili kao priređivač te članaka i rasprava) i pedesetak stručnih, preglednih i drugih radova te sudjelovao na više kongresa povjesničara i viktimologa te četrdesetak znanstvenih skupova u zemlji i inozemstvu.

Dragan Cvetković je rođen 1969. u Jagodini, ranije Svetozarevu, gdje je završio i gimnaziju. Diplomirao je 1995. na Filozofskom fakultetu (odsjek historija) u Beogradu. Od 1996. godine, nakon što je godinu dana bio zaposlen u Filološkoj gimnaziji, radi kao kustos u Muzeju žrtava genocida u Beogradu, gdje rukovodi i projektom revizije popisa *Žrtve rata 1941.-1945.* iz 1964. godine. Dosad je objavio više znanstvenih, stručnih i preglednih radova, prije svega o stradanju stanovništva Jugoslavije, pa i Hrvatske 1941.-1945. godine, te sudjelovao na više znanstvenih skupova u zemlji i inozemstvu.

CIP – Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i sveučilišna knjižnica - Zagreb

UDK 314.4(497.5) "1941/1945"
355.1-058.65(497.5) "1941/1945"

GRAOVAC, Igor

*Ljudski gubici Hrvatske 1941.-1945.
godine: pitanja, primjeri, rezultati...*,
Igor Graovac, Dragan Cvetković. – Zagreb :
Zajednica istraživača *Dijalog*. Udruga
za promicanje znanstvenog dijaloga :
Zaklada *Friedrich Naumann*, 2005. –
(Biblioteka *Dijalog*. Monografije/knjige
sudionika *Dijaloga povjesničara/istoričara*
iz Hrvatske, Srbije... ; 1):

Bibliografske bilješke uz tekst. -
Summary ; Zusammenfassung ; Rezime

ISBN 953-7267-01-6 (*Dijalog*). -

ISBN 953-6922-12-6 (Zaklada)

1. Cvetković, Dragan

I. Ratne žrtve -- Drugi svjetski rat -- Hrvatska

II. Drugi svjetski rat -- Ratne žrtve -- Hrvatska

III. Demografski gubici -- Hrvatska -- 1941.-1945.

460110085

Dio dosadašnjih izdanja *FNSt-a*, primjerice knjige *Dijalog povjesničara/istoričara*, 1-9 (točnije 3-9), kao i dosadašnja zajednička izdanja *FNSt-a* i *Dijaloga*:

- I. Graovac (prir.), *Čemu Dijalog povjesničara/istoričara?*, i

- I. Graovac - D. Cvetković, *Ljudski gubici Hrvatske 1941.-1945. godine: pitanja, primjeri, rezultati...*, Zagreb, 2005., mogu se dobiti u uredima *FNSt-a*:

- u RH, Zagreb, Maksimirska 101, +385(0)1-2325254, fnst-zagreb@inet.hr;

- u SiCG, Beograd, Bulevar Mira 13/A8, +381(0)11-3066824, office6.yugoslavia@belgrade.fnst.org ili pronaći na *portalu* Centra za politološka istraživanja (CPI) iz Zagreba: <http://www.cpi.hr> ili kupiti u Zagrebu, kontakt adresa: Jagićeva 29, +385(0)1-3740098, +385(0)91-5271855, igor.graovac@isp.hr i to po cijeni od 100 kuna, odnosno 15 EURA ili USD po komadu, s popustima od 50 posto za prijatelje *Dijaloga*, izravno ili novčanom uplatom na račun *Dijaloga: Zagrebačka banka d.d.*, Zagreb, 2360000-1101703198 (poslovanje u kunama), odnosno 2100245227 (devizno poslovanje).